

BUITENKANS

MAGAZINE OVER HET PLATTELAND
VANDAAG EN MORGEN

EEN UITGAVE VAN DE
VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ
JAARGANG 3 | NUMMER 2 | DECEMBER 2013

INSTRUMENTENKOFFER
LANDINRICHTING
WORDT UITGEBREID

VLAAMS PLATTELANDSFONDS
SPIJST GEMEENTEKASSEN

LANDBOUW VERNIEUWEN?
BEL DE EIP-HELPDESK!

SEIZOENARBEIDER
MANUEL SCHOPT HET
TOT BEDRIJFSLEIDER

VLAAMSE METROPOOL OMARMT HET PLATTELAND

Voor onze metropolitane kleinkinderen

Hoe oud zul je zijn in 2050? Hoe oud zullen je eventuele kinderen en kleinkinderen dan zijn? Welke ruimtelijke noden zullen ze hebben? Hoe en waar zullen ze wonen en werken? Hoe zullen ze zich verplaatsen en ontspannen? Hoe zullen tegen die tijd de landbouw- en natuurgebieden geëvolueerd zijn? En hoe moeten we dat alles voorbereiden in onze ruimtelijke planning? Een prima gespreksonderwerp voor de komende eindejaarsfeesten! Het zal ongetwijfeld tot wilde voorspellingen en geanimeerde discussies leiden. Laat de kinderen gerust bijdragen aan dit spelletje toekomstijken! En vertel aan het eind langs je neus weg dat wijze mannen en vrouwen dit spelletje ook in het echt aan het spelen zijn.

We hebben als Vlamingen niet altijd uitgeblonken in langetermijndenken. De denktanks die de basis leggen voor het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, willen het vandaag alvast slimmer aanpakken. Dus ontwikkelen ze nu een blauwdruk voor ons ruimtegebruik in 2050. Deze *Buitenkans* geeft hen graag een forum. Ze schetsen ons een platteland met functies en voorzieningen die je vandaag enkel in de stad aantreft. En voorspellen dat voedselproductie, waterberging en biodiversiteit ook een zaak zullen worden van stedelijke kernen. Het Beleidsplan Ruimte benadrukt dus de stedelijkheid van Vlaanderen, evenwel zonder de mensenmaat aan te tasten.

Misschien voel je je er wat onwennig bij? Dat kan best, want het concept van het metropolitane Vlaanderen daagt het plattelandsbeleid stevig uit om zichzelf alweer te vernieuwen. Zullen we de mensenmaat daarbij als leidraad nemen? Onze metropolitane kleinkinderen zullen ons dankbaar zijn.

Veel leesplezier!
Karolien Bracke
Hoofdredacteur

COLOFON

BUITENKANS is een magazine over het Vlaamse platteland(sbeleid) uitgegeven door de Vlaamse Landmaatschappij | **Verantwoordelijke uitgever:** Toon Denys, gedelegeerd bestuurder
Hoofdredactie: Karolien Bracke | **Redactie, concept en lay-out:** Pantarein | **Druk:** Artoos Communicatie
Redactieadres: Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel, tel. 02 543 72 00, buitenkans@vlm.be
De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van de VLM | **Copyright beelden:** p. 4: Omgeving - p. 6-8: Architecture Workroom Brussels - p. 9: Tim Van de Velde - p. 11 & 30: Bart Lasuy - p. 12: Kobe Van Looveren - p. 13, 15, 16 & 23: VLM - p. 26: Inagro - p. 27: De Kaaihoeve & provincie Antwerpen - p. 28: Het Vinne & provincie Limburg - p. 29: DAR - p. 32: Kobe Van Looveren & Regionaal Landschap de Voorkempen

6

Wordt Vlaanderen straks één grensoverschrijdende metropool met de Randstad en het Ruhrgebied? En zal het platteland daarvoor sneuvelen? “We moeten de metropolisering zelf in handen nemen”, vinden architect Joachim Declerck en planoloog René van der Lecq. Of hoe we de Vlaamse ruimte straks wél op de wereldkaart moeten zetten. **p.6**

16

Actueel Vlaams Plattelandsfonds spijs gemeenten

Vijftig Vlaamse plattelandsgemeenten krijgen samen 8 miljoen euro uit het Plattelandsfonds. Wat moesten ze daarvoor doen? En hoe gaan ze die extra middelen inzetten? **p. 16**

Wil je BUITENKANS ook digitaal ontvangen of wil je BUITENKANS enkel nog in je mailbox? Stuur een mailtje naar buitenkans@vlm.be.

12

Focus

Instrumentenkoffer landinrichting wordt uitgebreid

Zeven heringerichte dorpskernen, 276 kilometer wandel- en fietspaden, 56 veilige oversteekplaatsen ... Dankzij landinrichting is een handvol Vlaamse plattelandsregio's er de laatste vijftien jaar met sprongen op vooruitgegaan. Om gebiedsgerichte projecten nog sneller te realiseren timmert de Vlaamse regering nu aan een nieuw decreet. **p. 12**

22

Innovatie Landbouw vernieuwen? Bel de EIP-helpdesk!

Als we meer duurzame landbouw willen, dan moeten we innoveren. Allemaal samen, als het even kan. Een nieuw Europees Innovatiepartnerschap leidt dat in goede banen, compleet met helpdesk. **p. 22**

26

5 x natuur- en milieueducatie Van taalbad tot tablet

Een taaldouche tussen de varkens, een casino waar je een laatste klimaatgokje kunt plaatsen, veldwerk met apps in plaats van vlindernetten ... Maak kennis met natuur- en milieueducatie 2.0! **p. 26**

30

Portret Seizoensarbeider wordt bedrijfsleider

Drie maanden aardbeien plukken en dan terug naar Portugal: dat was het oorspronkelijke plan. Vandaag heeft Manuel een eigen aardbeienkwekerij in Hoogstraten en lopen zijn drie kinderen hier school. **p. 30**

Lees BUITENKANS
online en blog mee
via www.vlm.be

Cultuurland

Spiegelvijver om te mijmeren **p. 4**

Platteland 2.0

Korte berichten over het wereldwijde platteland in Vlaanderen **p. 20-21 & 29**

Achterklap

Brechtse Heide in de prijzen **p. 32**

SPIEGELVIJVER OM TE MIJMEREN

Op de plaats waar de provincies Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant aan elkaar grenzen, torent de norbertijnenabdij van Averbode majestueus uit boven het landschap. Die abdij heeft nu een nieuw binnenplein. Blikvanger is de spectaculaire spiegelvijver centraal op het plein.

Het riante wateroppervlak van de vijver – slechts enkele centimeters diep – weerspiegelt de omliggende abdijgebouwen. Het abdijplein nodigt zo uit tot reflecteren over verleden, heden en toekomst. Daarom kreeg het de naam ‘Agora Reflexis’. Het plein leent zich ook voor de organisatie van evenementen; dan kan men het water laten weglopen.

Prijs Publieke Ruimte

De VLM coördineerde de werken aan de abdij in het kader van het plattelandsproject de Merode. Dat project, waar 22 partners aan meewerken, moet de hele streek rond de bossen van de Merode er economisch, sociaal, toeristisch en ecologisch op vooruit doen gaan. Het gerestaureerde binnenplein past in de rol van de abdij als recreatieve poort voor jong en oud in het gebied de Merode. De renovatie van het abdijplein kon rekenen op de steun van Europa, Vlaanderen en de provincie Vlaams-Brabant, goed voor een subsidie van 130 000 euro. De overige 70 000 euro betaalde de abdij zelf.

Dit voorjaar werd het plein al bekroond met de prijs Publieke Ruimte 2013, een initiatief van Steunpunt Straten om de beste realisaties voor de (her)inrichting van openbare ruimten in de kijker te zetten. Juryvoorzitter Jan Vilain motiveerde die keuze als volgt: “Het abdijplein is een schitterend voorbeeld van uitgepuurd minimalisme. (...) Hedendaagse elementen zijn met respect voor de plek toegevoegd en blijven ondergeschikt aan het monumentale erfgoed. Het ontwerp past bovendien in de ruimere context van het landschapspark de Merode.”

www.abdijaverbode.be
www.demerodeonline.be

RUIMTELIJKE ORDENING IN TRANSITIE

VLAAMSE METROPOOL OMARMT HET PLATTELAND

Wordt Vlaanderen straks één grensoverschrijdende metropool met de Randstad en het Ruhrgebied? En moet het platteland daarvoor sneuvelen? “Metropoliseren’ is niet hetzelfde als volbouwen, maar we moeten het proces van metropolisering zelf in handen nemen”, zeggen architect Joachim Declerck en planoloog René van der Lecq. Of hoe we de Vlaamse ruimte straks wél op de wereldkaart moeten zetten.

RENÉ VAN DER LECQ, PLANOLOGOOG BIJ RUIMTE VLAANDEREN

De open ruimte wordt bepalend voor onze veerkracht

Vlaanderen leeft beter, werkt slimmer en woont duurzamer. Dat is in één zin de opzet van het toekomstproject Vlaanderen in Actie (ViA): de *bottom line* van het regeerakkoord van de huidige Vlaamse regering. Welvaart en welzijn, economie, arbeidsmarkt, levenskwaliteit, bestuur: op heel wat vlakken moet Vlaanderen het veel beter doen. Maar dan moet het hele systeem ingrijpend en fundamenteel veranderen. Hoe we met onze ruimte omgaan, is een van de dertien grote maatschappelijke kwesties die Vlaanderen in die transitie aanpakt.

17 voetbalvelden per dag

Hoe moet Vlaanderen er in 2050 idealiter uitzien? Daarover wordt vandaag met man en macht gebrainstormd en geschetst. Die toekomsttekening van Vlaanderen vormt het raamwerk van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Dat plan moet, als opvolger van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV),

vanaf 2014 de start inluiden van een ruimtelijk beleid dat meer op realisaties focust. **René van der Lecq**, projectleider van het beleidsplan-in-wording en transitie-manager van het ViA-thema 'Ruimte voor morgen', zag het Vlaamse ruimtelijke beleid de voorbije jaren op zijn grenzen botsen. Samen met een team collega-planologen zet hij nu de lijnen uit van een nieuwe basisfilosofie om de complexe Vlaamse ruimte duurzaam te hertekenen.

“Ongeveer een vierde van Vlaanderen wordt ingenomen door bebouwing, verharding en tuinen. En dat aandeel neemt elke dag toe. In 1990 kwam er elke dag 12 hectare nieuwe bebouwing bij (*de oppervlakte van 17 voetbalvelden, n.v.d.r.*). Hoewel het tempo waarmee we verharde ruimte aanleggen vandaag gehalveerd is, gaat het nog altijd te hard. We moeten echt zuiniger omgaan met de open ruimte. We botsen onvermijdelijk op een plafond, want de maatschappelijke kosten van onze bouwwoede kunnen hoog oplopen.”

‘Open en stedelijk’ is passé

“Ongecontroleerde verstedelijking verhoogt het risico op overstromingen en knaagt aan de ruimte die we nodig heb-

ben om ons te ontspannen, voedsel te produceren en de natuur haar gang te laten gaan. Het RSV werd in 1997 opgesteld. We zijn nu vijftien jaar verder en worden dagelijks geconfronteerd met grote uitdagingen die toen nog niet aan de orde waren: de energietransitie, het klimaatvraagstuk, de globalisering en de dynamische economische context, de bevolkingsaan-groei, het mobiliteitsprobleem, de vergrijzing, de ontwikkeling van een kenniseconomie ...”

“De jongste jaren hebben we aan den lijve ondervonden dat het RSV te weinig marge biedt om in te spelen op de dynamiek in onze samenleving. Nochtans is een ruimtelijk beleid dat openstaat voor veranderingen en snel antwoorden aanbiedt, juist ontzettend belangrijk. De ingewikkelde Vlaamse ruimte heeft behoefte aan een nieuwe basisfilosofie, die uitgaat van wendbaarheid.”

“Die nieuwe ruimtelijke visie op Vlaanderen hebben we voor het eerst beschreven in 2012, in het *Groenboek Beleidsplan Ruimte*. De ‘metropool op mensenmaat’ is de baseline. Op het eerste gezicht is een visie die de stedelijkheid van Vlaanderen benadrukt, zonder de mensenmaat aan te tasten, misschien een paradox. Maar wij pleiten voor een evenwichtige metropool. Waar vooruitgang hand in hand gaat met respect voor ons rijke verleden en waar tegelijk plaats is voor nieuwe ontwikkelingen die de levenskwaliteit verhogen. Het RSV ging uit van een open en stedelijk Vlaanderen. De stedelijke en de landelijke omgeving werden lang als

Wie is René van der Lecq?

- planoloog, werkt als projectmanager Beleidsplan Ruimte Vlaanderen voor het departement Ruimte Vlaanderen van de Vlaamse overheid;
- heeft een ruime expertise in internationale en regionale ruimtelijke planvorming en territoriale samenwerking;
- werkte drie jaar als projectexpert voor het Europese studieprogramma ESPON (European Observation Network for Territorial Development and Cohesion);
- was eerder binnen de Vlaamse overheid verantwoordelijk voor Europese en grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling;
- is een van de dertien transitie managers van Vlaanderen in Actie.

twee afzonderlijke componenten van de ruimte beschouwd. Vandaag benaderen we de complexiteit in de Vlaamse ruimte helemaal anders.”

Extreme omstandigheden

“In onze nieuwe benadering onderscheiden we een groen-blauw netwerk, een stedelijk netwerk en een logistiek netwerk. Die netwerken zijn niet ruimtelijk op te splitsen; ze liggen als het ware op elkaar en interfereren met elkaar. Er zijn geen harde grenzen. Het wonen en werken van mensen houdt niet op bij een arbitraire afbakeningslijn tussen stad en platteland. En functies zoals voedselproductie, waterberging en biodiversiteit dringen vanuit de open ruimte door tot in de stedelijke kernen. We kunnen het groen-blauwe netwerk en het stedelijke netwerk niet van elkaar losknippen. Groen hééft een func-

tie in stedelijke omgevingen en stadsnaar is wel degelijk van betekenis voor de biodiversiteit. Infiltratiebekkens in de stadsrand helpen om het regenwater te bufferen bij extreme weersomstandigheden.”

“We willen de zaken voortaan meer geïntegreerd aanpakken: de ontwikkeling van de groene ruimte en het aanbieden van kwaliteitsvolle huisvesting in de stedelijke regio gaan hand in hand. We moeten er wel over waken dat de netwerken elkaar niet hypothekeren. Dat ze naast elkaar kunnen functioneren en elkaar zelfs versterken.”

Meer tevreden na inrichting

“Toekomstige ruimtelijke keuzes worden keuzes tussen netwerken. En die zullen op een heel andere manier tot stand komen dan tot nu toe gebeurde. In heel Vlaanderen zal het belangrijk zijn om te werken aan ruimtelijke veerkracht. Dat is het vermogen van een ruimte of gebied om veranderingen of schokken in het maatschappelijk functioneren op te vangen. Die veerkracht is een van de ‘kernwaarden’ waaraan we ruimtelijke keuzes zullen toetsen. Stel: een bedrijf dient een aanvraag in om een nieuw industrieel complex aan te leggen in de open ruimte. Dan moeten we ons afvragen of het terrein ook nog inzetbaar is als het bedrijf failliet zou gaan ten gevolge van een economische schok. Is dat niet het geval, dan is de ontwikkeling niet veerkrachtig en dus niet opportuun.”

“Buiten veerkracht zijn er nog andere waarden die onze toekomstige ruimtelijke beslissingen moeten leiden, zoals zuinig omgaan met de open ruimte en het verhogen van het rendement van de stedelijke ruimte. Inzetten op kwaliteitsvolle kernverdichting blijft belangrijk. Ook de ruimtelijke kwaliteit wordt een beslissend criterium. Gebruikers moeten na de ontwikkeling of inrichting van hun gebied meer tevreden zijn dan daarvoor.”

Natuurlijke leider

“Ik geloof dat het platteland in 2050 nog altijd een aantal essentiële functies zal vervullen: waterberging, voedselproductie, biodiversiteit. Maar het Vlaamse platteland zal zich anders ontwikkelen dan bijvoorbeeld in Scandinavië of Polen. Over enkele decennia zal de stedelijke manier van leven helemaal ingang hebben gevonden op het platteland. Het dorp zal over functies en voorzieningen beschikken die vandaag nog geassocieerd worden met de stad. Op het platteland ontstaan nieuwe economische kennisnetwerken. Denk maar aan de wetenschapper die thuis zijn essays uitschrijft of de architect die vanuit zijn woning bouwstenen aanlevert voor stedelijke infrastructuur.”

“De term ‘metropolitaan gebied’ is in die zin misschien wat misleidend. Eén grote, volgebouwde agglomeratie is niet het doel. Maar het proces van metropolisering is in Vlaanderen niet meer tegen te houden: onze steden trekken bevolking en economische activiteit aan. Dat is positief, maar we willen voorkomen dat dat zich uit in een ongebreidelde verstedelijking. Door het proces van metropolisering zelf in handen te nemen kunnen we kiezen voor een ontwikkeling die het stedelijke systeem versterkt, maar dan volgens een positief, duurzaam en menselijk ontwikkelingsmodel.”

“Ook de rol van de Vlaamse overheid verandert. Groepen van partners geven de ruimte vorm, en wij zijn een van die partners. We zien onszelf als inspirator en facilitator, en vooral in de verkenkende fase als sturende kracht. Bij de concrete ruimtelijke ordening en inrichting van een gebied is het eerder aan de ‘natuurlijke leider’, die sterk staat in het gebied, om projecten te trekken. Dat kan een stads- of gemeentebestuur zijn, of de VLM, of in de toekomst zelfs privépartners.”

Volg de stand van zaken van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen via www.ruimtevlaanderen.be.

JOACHIM DECLERCK, ARCHITECT EN ZAAKVOERDER VAN ARCHITECTURE WORKROOM BRUSSELS

De open ruimte is geen slachtoffer

Een jaar geleden vond in Venetië de Architectuuriënnale plaats, met ‘Common Ground’ – alles wat we gemeenschappelijk hebben – als centraal thema. In het Belgische paviljoen werd ‘The Ambition of the Territory’ gepresenteerd, een coproductie van het Vlaams Architectuurinstituut (in opdracht van Vlaams minister van Cultuur en Leefmilieu Joke Schauvliege), het team Vlaams Bouwmeester en het collectief AWJGGRAUaDVTAT.

De productie, die een lans breekt voor een trendbreuk in de ruimtelijke planning, kreeg een verlengstuk in het Antwerpse kunstencentrum deSingel. Daar werd het ontwerpwerk voortgezet onder de vorm van een atelier met maatschappelijke actoren en nationale en internationale experts. Samen stel-

den ze ‘een gedeelde ontwerpagenda voor Vlaanderen’ op. Aan de hand van tien urgenties en een tachtigtal concrete ontwerpvoorstellen verwoordt de ontwerpagenda de ambitie om de ruimtelijke ontwikkeling van Vlaanderen voortaan anders aan te pakken. Architect **Joachim Declerck**, oprichter van Architecture Workroom Brussels en curator van ‘The Ambition of the Territory’, daagt ons uit om op een heel andere manier over ruimte na te denken.

De ambitie van het territorium

“De Vlaamse ruimte wordt volop geconsumeerd. Dat leidt tot aanhoudende conflicten tussen de gebruikers: landbouwers, natuurverenigingen, bedrijven, recreanten, steden ... Onze ruimtelijke ordening bestendigt die stellingenoorlog alleen maar. Dat komt omdat we steeds vertrekken van de behoeften van de verschillende sectoren, die we op een

eindige oppervlakte willen realiseren. Volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) krijgt elke sector een bepaald aantal hectaren toebedeeld. Daar loopt het fout, want de realiteit van het verstedelijkte Vlaanderen, met zijn cocktail van functies, strookt niet met een opdeling in sectorale gebieden. De hamvraag is: hoe vormen we dat weerbarstige, versnipperde landschap om tot een duurzamer leefomgeving? Wij pleiten ervoor om ruimtelijke keuzes te bekijken vanuit een heel andere logica. Een logica die vertrekt van de kracht van het territorium.”

“Territorium gaat voor ons niet over landsgrenzen, maar wel over synergie en gedeelde belangen. Vlaanderen is geen afzonderlijk ruimtelijk geheel. Het is een onderdeel van de Schelde-Maas-Rijndelta, waar ook Brussel en delen van Nederland, Frankrijk en Duitsland deel van uitmaken. Die regio heeft een

Wie is Joachim Declerck?

- architect en medeoprichter en programmadirecteur van Architecture Workroom Brussels;
- leidde het professionele ontwikkelingsprogramma bij het Berlage Instituut (Rotterdam) van 2008 tot 2010;
- was co-curator van de derde Internationale Architectuurbiënnale Rotterdam 'Power - Producing the Contemporary City' (2007);
- was curator van de tentoonstelling 'Bouwen voor Brussel. Architectuur en Stedelijke Transformatie in Europa' in BOZAR (2010) en lid van het curatorteam van de vijfde Internationale Architectuurbiënnale Rotterdam, getiteld 'Making City' (april 2012).

veel langere geschiedenis dan België of Vlaanderen. Vanaf de twaalfde eeuw trad er verstedelijking op. Dat had te maken met het dichte netwerk van waterwegen en het vlakke reliëf, waardoor gemakkelijk wegen konden worden aangelegd. De ambitie van het territorium is juist om de historisch gegroeide verstedelijking in Vlaanderen te structureren, en vanuit een nieuwe logica verder te lokaliseren. De mix van functies kan een hefboom zijn om wat al aanwezig is in het landschap beter te laten functioneren. We moeten de kansen benutten die vervat zitten in de bestaande structuur van het verstedelijkte landschap. Overal in Vlaanderen is lintbebouwing een feit en niemand is er gelukkig mee. Wij draaien de redenering om: wat als we de lintbebouwing nu eens als uitgangspunt nemen en haaks daarop natuur ontwikkelen, of recreatiepaden?"

Stadsverwarmingsnetten

"In plaats van een ruimtelijke scheiding tussen sectoren pleiten wij voor metabolisme. Wat de ene produceert en over heeft, kan door de andere nuttig worden gebruikt. De huidige warmteoverschotten van de industrie volstaan volgens recente schattingen om alle woningen in Vlaanderen te verwarmen. Vanuit de glastuinbouw is er bijvoorbeeld een enorme warmtevraag. Dus waarom serres niet stelselmatig inplanten vlak bij de grote industriële sites?"

"Intelligente koppelingen – ik noem dat ook 'ruimtelijke coproductie' – zijn ook nodig om ons te wapenen voor de toekomst. In 2050 zal er op bepaalde plaatsen in Vlaanderen geen landbouw meer mogelijk zijn, omdat het er te droog of te nat is. We moeten dus vandaag in onze ontwerpen ruimtelijke structuren opnemen om bijvoorbeeld in de regio rond de Maas, waar het probleem van verdroging zich bijzonder scherp stelt, water op te vangen. Helemaal mooi wordt het als de Maas wordt uitgerust om water op te vangen en tegelijk energie te produceren. Die slimme verbindingen, als alternatief voor de scheiding in ruimte en sectoren, leiden tot maatschappelijke én economische winst. Het gaat niet alleen om klimaatopgaven, maar ook om sociale logica. Stadsverwarmingsnetten kunnen bijvoorbeeld ingezet worden om sociale woonwijken te verwarmen."

Vlaamse Ruit

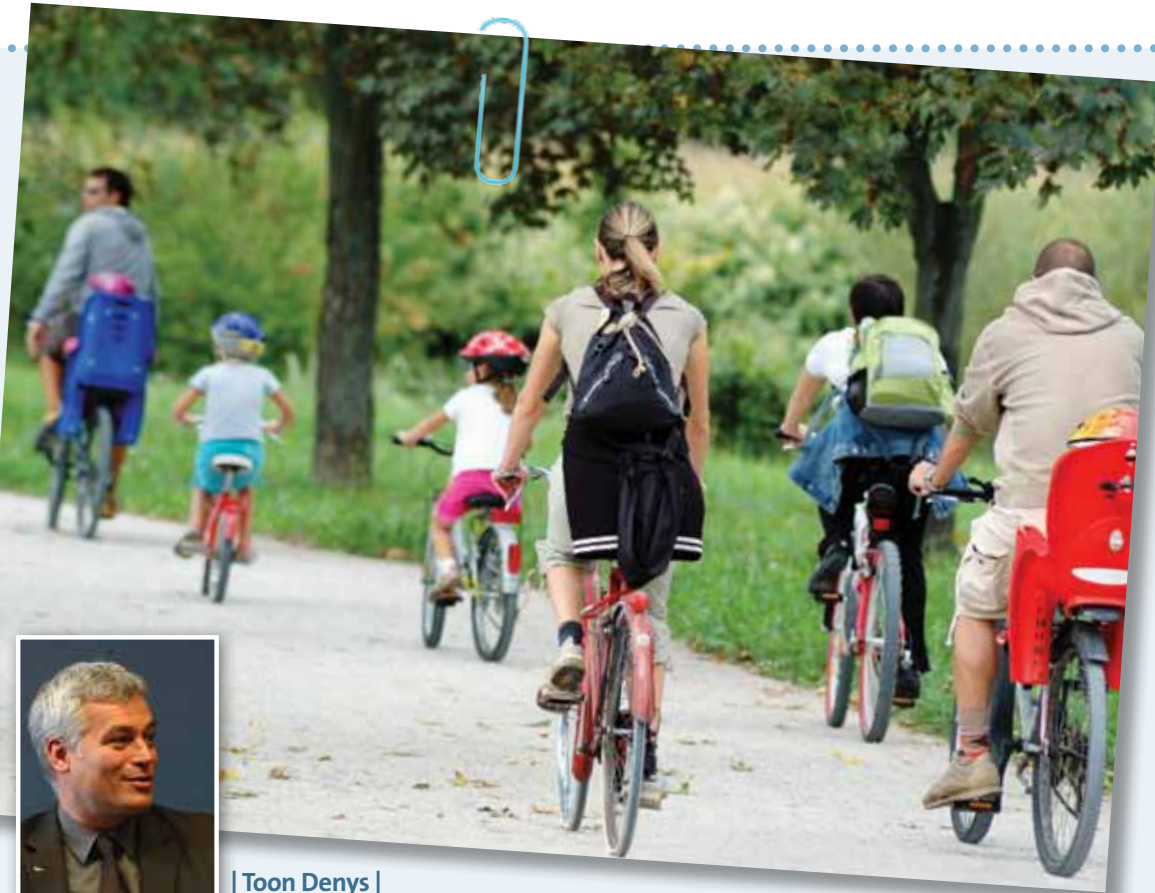
"We moeten stoppen met de open ruimte als slachtoffer te behandelen. Groene ruimtes kunnen juist als krachtig structurerend element fungeren. Het Antwerpse Park Spoor Noord is daar een mooi voorbeeld van. Met de groene ruimte als raamwerk worden alle thematieken in dat gebied samen aangepakt en logisch aan elkaar gekoppeld. Wij geloven dat dat principe ook in het buitengebied kan werken. Neem nu de as Brussel-Antwerpen. Laat ons daar inzetten op een mozaïek van kleinere groene gebieden. Rond die openruimtestructuur kan de Vlaamse Ruit dan

verder verstedelijken. Tegenover de defensieve benadering van de open ruimte plaatsen wij het 'openruimteoffensief'. De kracht en de kwaliteiten van de open ruimte staan daarbij centraal."

"Vlaanderen voert op zijn grondgebied vandaag een beleid van *one policy fits all*. Terwijl elk gebied juist een eigen missie en specifieke kenmerken heeft. En zijn eigen synergieën tussen verstedelijking, landbouw en natuur. In de Kempen zijn bos en natuur heel sterk aanwezig; in West-Vlaanderen is dat bijvoorbeeld veel minder het geval. In de polders is de wateropgave heel anders dan in het Pajottenland. We moeten telkens in functie van het gebied aan de slag gaan. Van een regelgerichte ruimtelijke ontwikkeling moeten we evolueren naar een gebiedsgerichte ruimtelijke ordening. Die gediversifieerde aanpak is nodig, want als we overal eenzelfde beleid blijven voeren, zal de verstedelijking zich ongeremd voortzetten. Terwijl het misschien beter is om het ene territorium verder te laten verstedelijken en het andere net niet."

"Stad en platteland vormen één systeem"

"Sociale, economische en ecologische uitdagingen manifesteren zich zowel in de stad als op het platteland. De stadsvernieuwing staat vandaag voor de opgave om haar werking en expertise uit te breiden naar de voorstad en de verkavelingen. Omgekeerd komt de landinrichting steeds vaker in aanraking met de dynamiek van de verstedelijking. Synergetisch denken betekent ook dat we stad en platteland beschouwen als één ruimtelijk, maatschappelijk en sociaal systeem. De klassieke afbakening tussen stad en platteland is dus niet meer van deze tijd."

| Toon Denys |

Eerste Vlaamse plattelandsbeleidsplan bevestigt open ruimte als positief project

Dit najaar publiceerde de VLM het eerste Vlaamse plattelandsbeleidsplan. Het plan omvat een uitvoerig actieprogramma om het plattelandsbeleid te realiseren in de periode 2013-2015. De acties en instrumenten moeten helpen om de leef- en omgevingskwaliteit van 'stad en platteland' als samenhangend systeem te ontwikkelen. **Toon Denys**, gedelegeerd bestuurder van de VLM: "Het belang van de open ruimte zal in de toekomst alleen maar toenemen. Niet alleen als tegengewicht tegen de steeds verdere verdichting, maar ook om essentiële toekomstfuncties te vervullen zoals voedselproductie, waterbuffering en energie. De functies van het platteland kunnen veranderen, maar de kwaliteiten ervan blijven essentieel voor de leefbaarheid en toekomst van de Vlaamse metropool."

"De open ruimte moet een vanzelfsprekende reflex worden als men verstedelijking, mobiliteit en economie ontwikkelt. Zo moet de open ruimte in projecten rond gebiedsontwikkeling, ook in de stadsrand, als evenwaardige doelstelling worden opgenomen en zelfs een sturende rol gaan spelen. Alleen zo kunnen we gedragen en kwaliteitsvolle gebiedsoplossingen realiseren, die gezien mogen worden in binnen- en buitenland. Als VLM willen we die aanpak mee vormgeven, vanuit onze expertise op het vlak van geïntegreerde uitvoering, samenwerking en grondmobiliteit. We nodigen onze partners uit om samen concreet werk te maken van de open ruimte als positief project."

INSTRUMENTENKOFFER LANDINRICHTING WORDT UITGEBREID

“WE KUNNEN STRAKS NOG EFFICIËNTER WERKEN AAN OMGEVINGSKWALITEIT”

Zeven heringerichte dorpskernen, 276 kilometer wandel- en fietspaden, 56 veilige oversteekplaatsen, 340 erfbeplantingen, 56 kilometer oeverzones ... Dankzij landinrichting is een handvol Vlaamse plattelandsregio's er de laatste vijftien jaar met sprongen op vooruitgegaan. Toch moeten gebiedsgerichte projecten nog sneller tot realisaties komen. Op voorstel van minister Joke Schauvliege, bevoegd voor Leefmilieu, timmert de Vlaamse regering aan een nieuw decreet om landinrichting nog meer slagkracht te geven. Griet Celen van de VLM: “Gebiedsinrichting en omgevingskwaliteit zijn actueler dan ooit.”

| Griet Celen |

Het doel van landinrichting was en is: de omgevingskwaliteit verbeteren. Is de balans na vijftien jaar positief?

Griet Celen: “We hebben onlangs het effect van vijftien jaar pilootlandinrichting laten evalueren. Uit die studie blijkt inderdaad dat er op het terrein heel wat is gerealiseerd (zie ‘Becijferd: 15 jaar pilootprojecten’). Recreatieve infrastructuur werd aangelegd, natuur en bos werden beschermd en ontwikkeld, tal van dorpskernen en historische sites werden opgeknapt, er is gewerkt aan veilige fietspaden en oversteekplaatsen, aan zuiverder water ...”

“Landinrichting blijkt ook een prima instrument om mensen te laten samenwerken aan de kwaliteit van hun leefomgeving, via de gezamenlijke visie op de ontwikkeling van het gebied. Dat gebeurde op een gestructureerde manier, via de Commissie voor Landinrichting en de stuur- of planbegeleidingsgroep per project. Typisch voor landinrichting is ook het ongedwongen karakter: partners nemen vrijwillig deel aan een project. De sterkte van landinrichting was en is de grote slagkracht op het terrein. Dat komt enerzijds door de ervaring van de VLM met terreinwerken. Anderzijds zijn ook de subsidies voor partners die werken uitvoeren, een grote stimulans.”

Met het nieuwe decreet wil men het instrument versterken, verfijnen en actualiseren. Omdat de huidige landinrichting ook kleine kantjes heeft?

“Om gebieden in te richten moet je over voldoende gronden beschikken. Grondmobiliteit was altijd de grote troef van

ruilverkaveling, en later ook van natuurinrichting. Met het nieuwe decreet worden verwerving, recht van voorkoop, vrijwillige herverkaveling en herverkaveling uit kracht van wet ook bij landinrichting mogelijk. Herverkaveling met planologische ruil is een nieuwe maatregel. Daarmee kan men niet alleen het gebruik en de eigendom van percelen wisselen, maar ook de bestemming. Een woongebied dat in overstromingsgevoelig gebied ligt, kan bijvoorbeeld geruild worden met een hogergelegen gebied met een andere bestemming.”

Wat zou er nog meer aan landinrichting kunnen veranderen?

“De instrumentenkoffer van landinrichting kan in de toekomst heel compleet worden, met tools voor inrichting, grondverwerving en grondmobiliteit. Maar ook voor beheer, denk maar aan beheerovereenkomsten en dienstvergoedingen, en flankerende maatregelen. Al die instrumenten kunnen op

maat en in combinatie met elkaar worden ingezet om een breed scala aan gebiedsgerichte projecten te realiseren. Nieuw is dat ook andere overheden of partners uit de toolbox kunnen putten om doelen op het terrein te realiseren. Dat kan heel nuttig zijn als hun eigen instrumenten tekortschieten. Denkbare toepassingen zijn onder meer het installeren van glastuinbouwzones, het aanleggen van natuurverbindingen, het herstellen van natuurlijke oevers ... De procedures zijn voor dat spoor van toepassingen ook een stuk vereenvoudigd.”

Infrastructuur- en andere projecten treffen vaak mensen en sectoren. Met flankerende maatregelen worden zij begeleid en gecompenseerd. Dat flankerende beleid kan nu een juridische basis krijgen?

“De Vlaamse regering legde de basis voor het flankerende landbouwbeleid

naar aanleiding van het geactualiseerde Sigmaphan. Dat plan beschermt Vlaanderen tegen overstromingen vanuit de getijdenrivieren en herstelt tegelijk de Scheldenatuur. Nieuwe overstromings- en natuurgebieden nemen landbouwgrond in. Flankerende maatregelen compenseren dat verlies. Met een 'omvormingsbeheer' bereiden landbouwers bijvoorbeeld – tegen betaling – het echte natuurbeheer voor. Een decretale verankering van die flankerende maatregelen was er tot nog toe niet. Het nieuwe decreet beschrijft die instrumenten concreet en wil ze projectmatig inzetbaar maken. Dat is niet alleen van tel in het Sigmaphan, maar ook bij de uitbreiding van de Vlaamse havens, de aanleg van *missing links* in het wegennetwerk enzovoort."

Het lijkt een tegenstelling: door allerlei randvoorwaarden worden inrichtingsprojecten steeds complexer. Maar tegelijk verwacht de burger snellere realisaties op het terrein.

"De laatste jaren zijn in Vlaanderen heel veel plannen geschreven. Er wordt gewerkt aan doelstellingen om de Europese natuur in stand te houden, aan bekkenbeheerplannen om in heel Vlaanderen een goede watertoestand te bereiken, de Vlaamse havens maken strategische plannen op ... Om op het terrein tot concrete realisaties te komen is een krachtig instrumentarium nodig. In die zin is landinrichting nog altijd heel erg nodig."

"Als de fase van onderzoeken en plannen te lang duurt, tast dat de geloofwaardigheid van een project aan. De Vlaamse regering heeft daarom de operatie 'versnelling van investeringsprojecten' opgezet. Die moet ervoor zorgen dat grote infrastructuurprojecten sneller zichtbare resultaten opleveren. Het decreet landinrichting kan zowel de planvorming als de realisatie sneller doen verlopen."

"Het is ook een tendens dat particulieren of lokale partners zelf (delen van) projecten willen realiseren op eigen gronden. De 'erfdienstbaarheid tot openbaar nut' maakt dat mogelijk. Een groep omwonenden kan zich bijvoorbeeld engageren om op gronden die grenzen aan een waterloop, zogenaamde plas-drassituaties te creëren om de natte natuur te herstellen. Zonder daarbij de eigendomsrechten te verliezen. Als de waarde van de grond afneemt, dan krijgt de eigenaar een vergoeding. Ook voor de aanleg van trage wegen en fietsverbindingen op het platteland biedt dat perspectieven. Het decreet maakt het ook mogelijk om *quick wins* te subsidiëren. Dat zijn kleinere projecten van partners of particulieren, die zichtbaar en snel bijdragen tot een fraaiere omgeving."

De Vlaamse ruimte wordt straks geconfronteerd met nieuwe uitdagingen. Hoe actueel is de doelstelling van landinrichting in die context?

"Met de uitgebreide instrumentenkoffer kunnen we gebieden vandaag uitrusten voor hun functies van morgen. Voor de aanpassing aan de klimaatverandering, het oplossen van het mobiliteitsvraagstuk, het behoud van de biodiversiteit, het opwekken van hernieuwbare energie ... We moeten daarbij blijven zoeken naar innovatieve oplossingen."

"Landinrichting heeft trouwens al aangetoond dat het soepel kan inspelen op nieuwe behoeftes. De richtplannen van begin de jaren 1990 werden nooit bijgesteld, en toch zijn ze jaren later nog steeds relevant. De plannen huldigen de filosofie van functieverweving. Ontwikkelingen en doelstellingen zoals dorpskernvernieuwing en sociale cohesie heeft men er achteraf gewoon aan toegevoegd."

Becijferd: 15 jaar pilootprojecten

In de jaren 1990 werden vier pilootprojecten landinrichting opgestart: de Westhoek, Noordoost-Limburg, Leie & Schelde en het Grote Netegebied. De VLM liet de vier projecten onlangs evalueren. Ze zijn samen onder meer goed voor:

252 individuele waterbehandelingsinstallaties (IBA's)

56 kilometer oeverzone

875 hectare uitbreiding of herstel van natuur en bos

276 kilometer wandel- en fietspad

181 recreatieve voorzieningen

56 veilige oversteekplaatsen

60 wandel- of fietsbruggen

7 heringerichte dorpskernen

33 historische sites of gebouwen

340 erfbeplantingen

Liesbeth Vincent van de VLM: "De meerwaarde van landinrichting overstijgt de cijfers. Uit de officiële overlegorganen ontstonden blijvende lokale netwerken, die tot op vandaag belangrijk zijn voor de ontwikkeling van het gebied. Landinrichtingsprojecten blijken ook een hefboomeffect te hebben. De aanleg van kleinschalige waterzuiveringsinstallaties in Noordoost-Limburg was bijvoorbeeld een *trigger* voor plaatselijke bedrijfjes om zich in waterzuivering te specialiseren. En de nieuwe wandel- en fietspaden in het project Grote Nete waren een aanzet voor de aanleg van een fietsknooppuntennetwerk."

| Jean-Pierre Heirman |
voorzitter van de Commissie
voor Landinrichting

“STADSRAND WORDT HÉT TERREIN VAN LANDINRICHTING”

Wat is volgens u de grootste verdienste van landinrichting?

“De grote meerwaarde van landinrichting is van bij het begin de visie geweest. Een groep partners helpt om één groot gebiedsplan te realiseren; elk legt zijn puzzelstuk. Die resolute keuze voor vrijwillige participatie was voor die tijd best visionair.”

Hoe actueel is landinrichting vandaag nog?

“De nieuwe generatie landinrichtingsprojecten heeft de geloofwaardigheid

van landinrichting vergroot. De planbegeleidingsgroep en de ‘trekker’ op maat van het gebied verhogen het draagvlak. En dat is nodig als je vandaag de dag aan duurzame gebiedsontwikkeling wilt doen. Maar landinrichting moet ook in de toekomst de vinger aan de pols houden en antwoorden formuleren op nieuwe vragen. Het nieuwe decreet zal daar impulsen voor geven. Grondmobiliteit zal bijvoorbeeld helpen om randstedelijke zones in te zetten als waterbuffer.”

Hoe ziet u de landinrichting evoluëren?

“Ik verwacht dat de landinrichting haar terrein precies naar die randstedelijke gebieden zal verleggen. In die overgangsgebieden liggen de grootste toekomstige uitdagingen op het vlak van inrichting: mobiliteit, energieproductie, recreatie, voedselvoorziening ... Met de planprogramma’s voor de Gentse Kanaalzone, de Brugse Veldzone en straks ook de Vlaamse Rand is die trend al ingezet.”

VLAAMS PLATTELANDSFONDS KEERT VOOR HET EERST GELD UIT AAN GEMEENTEN

Vijftig Vlaamse plattelandsgemeenten wrijven zich in de handen. Dit najaar nog krijgen ze samen 8 miljoen euro uit het Plattelandsfonds. Niet gratis en voor niets: de gemeenten moeten projecten indienen die passen binnen de ambities van het Vlaamse plattelandsbeleid. “Het platteland uitbouwen met een platte beurs gaat niet”, zegt Michel Doomst, burgemeester van Gooik. “Aan ons nu om die extra middelen goed in te zetten.”

Plattelandsgemeenten spelen een hoofdrol in het plattelandsbeleid. ” Kris Peeters

Het Vlaamse plattelandsbeleid zit in een stroomversnelling. Na de lancering in september van het eerste Vlaamse plattelandsbeleidsplan met bijbehorend actieprogramma geeft nu ook het Plattelandsfonds – op lokaal niveau – nieuwe impulsen aan het Vlaamse platteland.

Plattelandsgemeenten zijn belangrijke partners om het Vlaamse plattelandsbeleid gestalte te geven. Maar juist plattelandsgemeenten kampen vandaag met financiële problemen. Ze zijn uitgestrekt, moeten veel landelijke wegen onderhouden en hebben een lage bevolkingsdichtheid. Ook zijn er weinig economische activiteiten waar ze in-

komsten uit genereren en hebben ze weinig inkomsten uit onroerend goed. Het Plattelandsfonds wil de bestuurskracht van de plattelandsgemeenten opkrikken door hen financieel te helpen bij de realisatie van projecten.

Van 6 naar 8 miljoen euro

De Vlaamse regering trok aanvankelijk 6 miljoen euro uit voor het Plattelandsfonds voor 2013. Maar na een budgetherschikking werd het fonds aangedikt tot 8 miljoen. “Ik ben heel tevreden dat we op de begroting van dit jaar nog 2 miljoen euro extra konden vrijmaken. Nu kunnen we alle vijftig geselecteerde gemeenten bijkomende middelen toekennen”, zei minister-president **Kris Peeters** bij de voorstelling van het Plattelandsfonds aan de gemeenten. “Met het Plattelandsfonds wil ik tegemoetkomen aan de uitdagingen waar plattelandsgemeenten mee geconfronteerd worden. Als behoeders van de open ruimte spelen zij een hoofdrol in het plattelandsbeleid”, aldus Kris Peeters.

Welke gemeenten komen in aanmerking voor het fonds? De vijftig gemeenten die het laagste aantal inwoners per vierkante kilometer tellen én de minste bebouwde oppervlakte hebben. Hoeveel geld een gemeente krijgt, hangt af van het aantal kilometers lokale verharde weg dat de gemeente op haar grondgebied heeft. Zo komt het geld terecht bij de gemeenten die het het

9 KEER GELD VOOR HET PLATTELAND

Plattelandsprojecten kunnen steun krijgen van het Plattelandsfonds als ze bijdragen tot een of meerdere doelstellingen:

1. de open ruimte vrijwaren en ontwikkelen;
2. bijzondere aandacht hebben voor de kwetsbare gebieden;
3. een functioneel wegennet op het platteland onderhouden, herstellen of opnieuw aanleggen;
4. bijdragen tot het beheer en het onderhoud van waterwegen;
5. rurale ondernemers ondersteunen;
6. de landbouw versterken en verbreden;
7. het toerisme en de recreatie op het platteland kansen geven;
8. aandacht hebben voor kwetsbare groepen op het platteland;
9. de leefbaarheid van de dorpen stimuleren.

meest nodig hebben. De gemeenten ontvangen maximaal 250 000 euro. De fiscaal armste gemeenten krijgen bovendien een bonus van 20 procent.

2013: een overgangsjaar

Hoe worden de middelen van het Plattelandsfonds toegekend? De vijftig gemeenten konden tot eind oktober projecten indienen bij de VLM. Elk project moet passen binnen het Vlaamse plattelandsbeleid. Daartoe moet het voldoen aan een of meerdere van de negen doelstellingen die de Vlaamse overheid heeft vastgelegd. Een project kan deel uitmaken van een groter project. Gemeenten mogen ook samen een project indienen, op voorwaarde dat elke gemeente haar eigen onkosten aantoonst. 2013 was een overgangsjaar; de gemeenten hadden maar een maand de tijd om projecten in te dienen. In 2014 kan dat vanaf mei tot en met juli.

De VLM maakt er een punt van de dossiers snel en efficiënt te behandelen. "We kijken na of twee voorwaarden vervuld zijn", zegt **Nadine Vervaeke** van de VLM. "Ten eerste moet het project verband houden met een van de negen plattelandsdoelstellingen. Ten tweede moeten de geraamde kosten in aanmerking komen voor financiering uit het Plattelandsfonds. Maar dat kan allemaal heel snel gaan. Binnen de drie weken laten we de gemeenten weten of hun project al dan niet is goedgekeurd. En binnen de 60 dagen na de goedkeuring van het project staat het bedrag op hun rekening."

www.vlm.be

NIEUW DORPSPLEIN VOOR GRENSDORP KOEWACHT

Robby De Caluwé, burgemeester van Moerbeke: "Met de middelen uit het Plattelandsfonds gaan we het dorpsplein van Koewacht oprissen. Dat dorpje is een curiosum: het is een ge-

deeld grensdorp dat verspreid is over twee landen en drie gemeenten: Terneuzen, Moerbeke en Stekene. Het plein wordt gerenoveerd en ingepast in de mooie, groene omgeving. Met het nieuwe plein willen we het dorpsleven een boost geven. Als vertrekplaats, tussenstop en eindpunt van fiets- en wandeltochten is het plein ook een trekpleister voor recreanten en toeristen. Die kunnen straks mee profiteren van die opgeknapte plek. Ook de plaatselijke handelaars en horeca zullen een graantje meepikken. De werken aan het dorpsplein kosten zo'n 120 000 euro, waarvan 96 000 gesubsidieerd wordt door het Plattelandsfonds. De aanvraag werd snel goedgekeurd. In 2014 beginnen de werken en we hopen er datzelfde jaar mee rond te zijn."

GINGELOM BOUWT KLEUTERSCHOOL/BUURTHUIS

Dirk Schalenborgh, celhoofd Infrastructuur Gingelom: "Onze gemeente heeft beslist om op de site van de lagere school in Borlo een nieuwe kleuter-

school te bouwen. We beginnen dit najaar met de werken. Dat we bijkomende middelen krijgen van het Plattelandsfonds, is mooi meegenomen. In totaal kost het project ongeveer 850 000 euro. AGION, het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs, subsidieert zo'n 70 procent; de rest komt van het Plattelandsfonds. We hopen de werken op een jaar tijd af te ronden, want ondertussen lopen de kleuters tijdelijk school in een oud gebouw in de deelgemeente Boekhout. Momenteel telt de school 35 kleuters. Dat zijn niet alleen dorpskinderen, maar ook kinderen uit naburige kernen. Het nieuwe gebouw kan (na de schooluren) bovendien gemakkelijk een bijkomende bestemming krijgen als lokaal voor het verenigingsleven of als buurthuis."

POPERINGE INVESTEERT IN BETERE TOERISTISCHE INFRASTRUCTUUR

Christof Dejaegher, burgemeester van Poperinge: “Onze stad kan symbool staan voor de gemeenten die het Plattelandsfonds beoogt. De stadskern behoort tot het kleinstedelijke gebied, maar alle deelgemeenten errond zijn landelijk. Door de meer dan 280 kilometer wegen en de bijzonder lage fiscale draagkracht kreeg Poperinge de maximale trekkingsrechten – 250 000 euro – toegevoegd. Het was voor de stad geen enkele moeite om bij het Plattelandsfonds een dossier in te dienen om dat bedrag te activeren. We zetten dit jaar in op de heraanleg van een verbindingsweg en een functionele weg, het onderhoud van bermen en grachten, en het groenonderhoud op het hele grondgebied. Al die ingrepen moeten onze toeristische infrastructuur ten goede komen. De ondersteuning vanuit het Plattelandsfonds is een welkome injectie voor onze stadskas. Toch weegt ze – verhoudingsgewijs – niet op tegen de overheidsinvesteringen in het stedelijke gebied. Maar aangezien de subsidies van het Plattelandsfonds jaarlijks uitgekeerd worden als je als gemeente projecten indient, kunnen het structurele inkomsten worden. Voor onze stad zal het alleszins geen enkel probleem zijn om jaarlijks dossiers in te dienen.”

PADDENBROEK WORDT PLATTELANDSCENTRUM IN GOOIK

Katelijne Aelen, coördinator van De Paddenbroek: “We spelen al een hele tijd met het idee om van De Padden-

broek meer dan een educatief centrum over natuur, milieu en platteland te maken. Samen met de gemeente Gooik wil de vzw Paddenbroek het centrum uitbouwen tot een volwaardig plattelandscentrum voor het hele Pajottenland. Naast plattelandeducatie zal het centrum rond nog vier andere thema's actief zijn: recreatie, samenwerking met de landbouwsector, streekidentiteit en duurzaamheid. Om dat te realiseren hebben we, samen met de gemeente en het Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei, een masterplan opgemaakt. In december stellen we dat voor aan potentiële partners. De middelen uit het Plattelandsfonds komen op het juiste moment. De gemeente diende een dossier in dat gebaseerd is op het masterplan. Het is een mooie kans om de uitbouw van het plattelandscentrum een boost te geven en ook andere partners mee op de kar te krijgen. Naast de provinciale ondersteuning en de middelen uit het Europese LEADER-programma zal de 136 000 euro uit het Vlaamse Plattelandsfonds het plattelandscentrum meer armslag geven.”

MEERJARENPLAN VOOR RUILVERKAVELING ZONDEREIGEN

Dries Couchhuys, gemeentesecretaris Merksplas: “In 2012 werden de werken van de ruilverkaveling Zondereigen

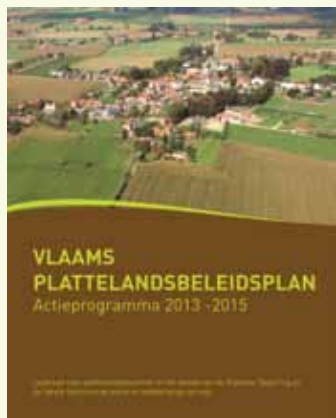
opgestart, een project van de VLM. Met een heel pakket aan werken investeert de ruilverkaveling in de leefbaarheid van het platteland in Hoogstraten, Merksplas, Baarle-Hertog en Turnhout: landbouw, natuur en landschap, fietsen en wandelen, veilig verkeer, waterkwaliteit en erfgoed. De kavelinrichtingswerken focussen op de landbouwpercelen, zodat die beter te bereiken en te bewerken zijn. Bovendien worden heel wat landbouwwegen vernieuwd. Ook wandelaars en fietsers genieten mee van de verbeterde wegen. Het geld dat we van het Plattelandsfonds krijgen, helpt om die infrastructuurwerken versneld uit te voeren. Onze gemeente heeft relatief weinig inkomsten, maar daartegenover staan enorme onderhoudskosten. En uiteraard voelen wij ook de crisis. Onze gemeente draagt 280 000 euro bij in het project. Die kosten worden gespreid over meerdere jaren. Per jaar krijgen we van het Plattelandsfonds 76 000 euro subsidies. De aannemer start heel binnenkort met de inrichtingswerken.”

PLATTELAND 2.0

Een eigenwijze kijk op het wereldwijde platteland in Vlaanderen

Eerste plattelandsbeleidsplan online!

Het eerste Vlaamse plattelandsbeleidsplan met bijbehorend actieprogramma 2013-2015 is een feit. Dat overkoepelende beleidsplan brengt de specifieke thema's en uitdagingen van het Vlaamse platteland in kaart, onder meer voor landbouw, leefmilieu, natuur, wonen, economie en welzijn. Op 14 juni 2013 kreeg de Vlaamse regering de definitieve tekst overhandigd. De VLM goot het beleidsplan nadien in een mooie lay-out. Het resultaat bewonder je op www.vlm.be.

Rode liefde op komst

Op de Belgische Fruitveiling in Sint-Truiden zijn voor het eerst 'Red Love'-appels geveild, een twintigtal gekruiste appelsoorten met rood vruchtvlees. Extra speciaal is dat je een ster of hart te zien krijgt als je de appels doorsnijdt, wat hen de bijnaam 'liefdesappel' oplevert.

De 'Red Love'-appels gaan een grote culinaire carrière tegemoet: naast rode appelmoes en ciders kunnen ze cocktails en fruitsalades doen sprankelen en wildmenu's opfleuren. Bovendien zijn ze erg gezond: ze bevatten 30 à 40 procent meer antioxidanten dan gewone appels, en zelfs tot 100 keer meer anthocyanen (ontstekingsremmend en antioxiderend). De eerste 6000 kilo appels gingen vlot de deur uit. De Belgische Fruitveiling wil tegen 2019 zo'n 50 hectare van die soort aanplanten, goed voor 1,5 tot 2 miljoen kilo rode liefde.

Goed geboerd

In de zomer van 2012 toerden het Vlaams Ruraal Netwerk en het departement Landbouw en Visserij rond met een stand over landbouw en voeding: de Goed Geboerd-toer. Op vraag van vele bezoekers werd de informatie op de stand herwerkt tot een informatiepakket. Wil je meer weten over de verschillende dimensies van de landbouwstiel, biologisch voedsel, de wereldreis van de peer of hoe je voedselverspilling kunt vermijden? Download dan gratis het informatiepakket *Goed geboerd. Een portie landbouw op je bord!* via www.ruraalnetwerk.be.

Pleasant platteland

Vogels spotten in natuurgebied De Blankaart in Woumen? Het verhaal van prinsen en paters herbeleven in het vroegere domein de Merode? Fietsen door het 'stenen tijdperk' in en rond Hoegaarden? Of langs nieuwe wegen tussen kunst en fruit in glooiend Haspengouw?

Het Vlaamse platteland is enorm divers en telt vele landschappen in beweging. Landschappen die de voorbije decennia een nieuwe look of ander doel kregen, andere eigenaars en gebruikers. De beleavingsgids *Pleasant platteland* nodigt je uit om die verander(en)de landschappen te ontdekken. Laat je meevoeren naar 25 locaties, vijf in elke provincie, die onder meer dankzij projecten van de VLM een gedaanteverwisseling ondergingen en zo opnieuw de moeite waard zijn om te verkennen. Ideaal voor boeiende daguitstappen op het Vlaamse platteland, met tips om er een meerdaagse beleving van te maken!

Pleasant platteland bestel je voor 22,5 euro op www.davidsfonds.be.

(I like) Veldverkenners

Het nieuwe project 'Veldverkenners' neemt je mee op ontdekkingsreis door het Vlaamse platteland, op zoek naar antwoorden op vragen als 'Hoe milieu- en diervriendelijk zijn landbouwtechnieken?', 'Hoe veilig en gezond is ons voedsel?', en 'Waar kun je van de boerenbuiten en hoevespecialiteiten genieten?'

Veldverkenners focust op een toegankelijke open ruimte en duurzaam voedsel, en de rol die de land- en tuinbouw daarin speelt. Met het project trekt het Vlaams infocentrum land- en tuinbouw (VILT) voluit de kaart van de sociale media. Centraal staan een Facebookpagina en website, aangevuld met een halfjaarlijks magazine. Terwijl het vroegere magazine *Melk & honing* vooral op maat van hoogopgeleide vrouwen uit de stad werd gemaakt, richt Veldverkenners zich voortaan meer op kritische, jonge en rationele consumenten. Het imago van de land- en tuinbouw(ers) kan bij die groepen immers beter.

Verken zelf het veld op www.veldverkenners.be en www.facebook.com/veldverkenners/!

21

In 2012 kwamen in de Vlaamse land- en tuinbouwsector 21 mensen om door een arbeidsongeval, zo becijferde het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO). Volgens een statistische schatting waren er zo'n 7000 niet-dodelijke arbeidsongevallen in de landbouwsector, een duizelingwekkend hoog cijfer. Daarmee prijkt de land- en tuinbouw op een trieste vierde plaats in de nationale ongevallenstatistieken.

Met de campagne 'Landbouw zonder kleerscheuren' wil ILVO-PreventAgri de aandacht vestigen op de risico's van het beroep. Boeren en tuinders moeten de nodige maatregelen nemen om gevaren zoveel mogelijk te beperken. Want de meeste ongevallen kunnen vermeden worden.

Bekijk het filmpje en de brochure op www.ilvo-preventagri.be.

LANDBOUW VERNIEUWEN? **BEL DE EIP-HELPDESK!**

Hoe verhogen we de opbrengst van de biologische landbouw? Hoe verminderen we het gebruik van antibiotica in de varkenssector? En hoe behouden we de genetische diversiteit van landbouwgewassen? Willen we meer duurzame landbouw, dan moeten we innoveren. Allemaal samen, als het even kan. Een nieuw Europees Innovatiepartnerschap moet dat mogelijk maken, compleet met helpdesk waarbij de VLM betrokken is.

| **Koen Desimpelaere** |

Voedselzekerheid is wereldwijd een van de belangrijkste uitdagingen voor de komende generaties. Volgens de Wereldvoedselorganisatie (FAO) zal de mondiale vraag naar voedsel tegen 2050 met 60 procent toenemen. Ook de vraag naar veevoeder, vezels, biomassa en biomaterialen zal sterk stijgen. Tegelijk is de productiviteitsgroei sterk gedaald, terwijl de druk op het milieu en de natuurlijke hulpbronnen steeds groter wordt. Kortom, de uitdaging voor de landbouw bestaat er niet alleen in om meer te produceren, maar dat ook op een duurzame manier te doen. Wat is daarvoor nodig?

EIP-AGRI Service Point

In haar Europa 2020-strategie vindt de Europese Commissie er geen doeljes om: als we de landbouw willen voorbereiden op de uitdagingen van morgen, dan zijn onderzoek en innovatie broodnodig. En nee, dat is niet alleen een verhaal van nieuwe uitvindingen of moderne technologieën. Het gaat ook om het delen van goede praktijken, om vraaggericht onderzoek en om nieuwe partnerschappen tussen kennis en praktijk.

Met de lancering van Europese Innovatiepartnerschappen (EIP's) wil Europa grote maatschappelijke uitdagingen aanpakken via onderzoek, ontwikkeling en innovatie. 'Productiviteit en duurzaamheid van de landbouw' is een

van de EIP's. Het wil alle betrokkenen samenbrengen en innovatie in de landbouw stimuleren. De andere EIP's gaan over gezond ouder worden, slimme steden en gemeenten, materialen en water. Zeker in de landbouw komt dat Europese initiatief geen dag te vroeg. In ons land is de VLM sterk betrokken bij het EIP 'Productiviteit en duurzaamheid van de landbouw' en de uitbouw van het EIP-AGRI Service Point.

Koen Desimpelaere van het EIP-AGRI Service Point: "Vandaag is er in de landbouw meer nodig dan alleen een betere doorstroming van kennis van de laboratoria naar de landbouwbedrijven. Iedereen moet mee in het bad: landbouwers, adviseurs, onderzoekers, bedrijven, ngo's ... Alleen dan kunnen we inzetten

op verschillende soorten innovaties. Het EIP wil als interactief innovatiemodel partnerschappen vormen tussen landbouwers, onderzoekers, adviseurs, bedrijven, ngo's ... en hen verbinden in een netwerk. Op die manier willen we de kloof tussen praktijk en onderzoek dichtmaken. Het EIP-AGRI Service Point treedt op als bemiddelaar binnen het EIP-netwerk en verbetert de communicatie en samenwerking tussen alle innovatieactoren op Europees, nationaal en regionaal niveau. We willen interactieve tools ontwikkelen waardoor 'knelpunt' en 'oplossing' elkaar beter vinden over de nationale grenzen heen."

Enkel precisielandbouw?

Wat gebeurt er concreet? Focusgroepen met experts uit de praktijk, onderzoek,

advisering én landbouwers werken voorstellen uit rond een bepaald thema, waar alle innovatieve actoren mee aan de slag gaan. Hun bedoeling: vindingrijke, maar ook praktische oplossingen vinden voor reële uitdagingen, problemen of kansen. De focusgroepen inventariseren knelpunten en opportuniteiten uit de praktijk en bekijken hoe onderzoek – bestaand en nieuw – hieraan tegemoet kan komen.

Een focusgroep is geen praatbarak. Zes landbouwthema's staan momenteel op de agenda: de concurrerende teelt in Europa van eiwitrijke gewassen, opbrengstdiversiteit binnen de

biologische landbouw, het verminderen van antibiotica in de varkenssector, geïntegreerde ziektebestrijding bij kolen en raapzaad, samenwerking voor het behoud van genetische diversiteit en het verhogen van het organische-koolstofgehalte in de bodem in het Middellandse Zeegebied. "Dat zijn vandaag prangende uitdagingen voor een duurzame landbouw", zegt Koen Desimpelaere. "Maar de wereld staat niet stil. In de toekomst zullen nog meer thema's aandacht krijgen die zich van op het terrein aandienen."

Een brede focus én diversiteit in de thema's moeten de sterktes van het EIP

worden. "Het EIP zet niet in op één innovatiemodel, maar op meerdere tegelijk", aldus Koen Desimpelaere. "De mogelijkheden om landbouw te vernieuwen zijn legio. Denk maar aan de ontwikkeling van groene technologieën, precisielandbouw en waarschuwingssystemen voor schadelijke organismen. Innovatie hoeft ook niet per se technologisch te zijn. Ze kan ook van sociale en niet-technologische aard zijn, en steunen op zowel nieuwe als traditionele praktijken. Denk maar aan duurzaamheidsnormen, certificeringssystemen of de instandhouding van groene infrastructuur. Ook zulke tools en ingrepen kunnen de landbouw een nieuwe dynamiek geven."

“Europese middelen beschikbaar”

“Hoewel het EIP geen financieringsmechanisme is, zal het over financiële slagkracht beschikken”, zegt Koen Desimpelaere. “Voor de opzet van zogenaamde operationele groepen komen de middelen van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Het innovatiefonds Horizon 2020 geeft financiële steun aan thematische netwerken en multi-actorenprojecten. Op 11 december 2013 werd een eerste oproep gelanceerd vanuit de Europese Commissie. Mogelijk komen er ook middelen vanuit nationale en regionale fondsen.

Het werk van de focusgroepen moet verschillende actoren inspireren en mobiliseren om projecten op te zetten met die financieringsbronnen.”

Momenteel brengt de VLM samen met zes partners het EIP-AGRI Service Point op kruissnelheid. “De volgende maanden willen we het EIP-AGRI Service Point nog meer kenbaar maken bij landbouworganisaties, onderzoeksinstituten, ngo’s en alle geïnteresseerde stakeholders. Als ze vroeg op de hoogte zijn van innovatieve acties, gaat de stap naar concrete innovatieve acties op het veld vlotter.”

Meer info:

EIP-AGRI Service Point
Gulden Vlieslaan 72
1060 Brussel
02 543 73 48

servicepoint@eip-agri.eu
<http://ec.europa.eu/agriculture/eip/>

Na de soja, straks de veldboon?

De EU-lidstaten zijn gemiddeld voor 70 procent van hun eiwitbehoefte voor veevoeder afhankelijk van import. Europa wil de mogelijkheden bekijken om zelf competitief te worden in de productie van eiwitbronnen. “Maar dan moeten we onze eigen sojateelt verbeteren én zoeken naar alternatieven”, zegt Remco Schreuder van de EIP-focusgroep ‘Eiwitrijke gewassen’.

De voorbije decennia is soja uitgegroeid tot de belangrijkste eiwitbron voor veevoeder. In onze contreien wordt het gewas vrijwel niet geteeld. We voeren soja in uit Brazilië, Argentinië, de VS, Canada, Paraguay, China en India. Hoe dringen we de Europese soja-import terug? Hoe maken we onze veevoederstromen meer maatschappelijk verantwoord? De focusgroep ‘Eiwitrijke gewassen’ zoekt naar concrete oplossingen. **Remco Schreuder**, landbouwspecialist van het EIP-AGRI Service Point: “Samen met experts uit de veevoederindustrie, de verdelingssector, het teeltonderzoek

en de veeteelt zoeken we manieren om onze sojateelt te verbeteren. We onderzoeken ook de mogelijkheden van alternatieve eiwitgewassen.”

Kennishiaat

Hoewel sommige landbouwers al concurrentiële productieniveaus voor soja hebben bereikt, blijft de teelt in Europa veelal beperkt tot kunst- en vliegwerk. “Variëteiten die beter bestand zijn tegen droogte en ziektes, kunnen de teelt op korte termijn een boost geven”, zegt Remco Schreuder. “De teelt van alternatieve eiwitgewassen is natuurlijk nog duurzamer, want

soja komt hier eigenlijk van oudsher niet voor. Veldbonen bijvoorbeeld worden hier al geteeld sinds de tijd van de Romeinen. De uitdaging is om variëteiten te vinden die de eiwit-samenstelling van soja zo goed mogelijk benaderen. Hier zit ook een duidelijk kennishiaat. Het gaat immers niet alleen om de verbetering van het gewas, maar ook van de teelt. Door het uitwisselen van kennis en het delen van de vragen draagt de focusgroep bij tot innovatie. Eind januari 2014 legt de focusgroep zijn visie voor aan de Europese Commissie.”

5X NATUUR- EN MILIEU-EDUCATIE

Van taalbad tot tablet

Een taaldouche tussen de varkens, met de rolstoel op de speeltuin, een casino waar je een laatste klimaatgokje kunt plaatsen, veldwerk met apps in plaats van vlindernetten ... Maak kennis met natuur- en milieueducatie 2.0!

1. Kindertaalbad op de hoeve

Op zoek naar een hoeve-uitstap waarbij kinderen ook beter Nederlands of Frans leren? 'Bonjour Boer' combineert de twee. "Bonjour Boer geeft kinderen een heus taalplonsbad op maar liefst 26 Nederlandstalige en Franstalige boerderijen", vertelt **Nele Dejonckheere**, coördinator Landbouwenducatie bij Inagro vzw. "Tijdens een dagje op de boerderij kunnen kinderen naar hartenlust knutselen en koken. Zo tonen we op een ludieke, levensechte en interactieve manier waar ons voedsel vandaan komt. Scholen ontvangen gratis een bijbehorend lesboekje, een cd-rom met liedjes, spelletjes en activiteiten."

Het project illustreert hoe de provincie West-Vlaanderen qua natuur- en landbouwenducatie volop gebruikmaakt van de strategische ligging naast twee taal- en cultuurgrenzen: Wallonië en Frankrijk. Het krijgt financiële steun van het Europese project 'EDUFERM - Ontdek de boerderij via innovatieve educatie' en kwam tot stand in samenwerking met Accueil Champêtre en Wallonie, Le Savoir Vert des Agriculteurs (FR) en de Provinciale Landbouwkamer voor Oost-Vlaanderen en Onthaal op de boerderij (West-Vlaanderen).

www.bonjourboer.be of www.bonjourboer.fr
www.onthaalopdeboerderij.be

2. Klimatologisch gokpaleis

Wat dacht je van een gokje in een echt klimaatcasino, compleet met flipperkasten en goktafel? Die unieke combinatie kun je zelf naar je school halen via het provinciaal natuureducatief centrum De Kaaihoeve. “Met de uitleenexpo ‘Klimaatcasino’ wakkeren we het engagement van de bezoekers aan voor het klimaatprobleem”, aldus **Klaartje Van Loy**, beleidsmedewerker Leefmilieu provincie Oost-Vlaanderen. “De jongeren maken kennis met het broeikas-effect, hernieuwbare energie, consuminderen ... De boodschap: ‘vandaag mag je voor de laatste keer gokken met ons klimaat.’”

In De Kaaihoeve zelf, een karaktervolle hoeve aan de Schelde in het Oost-Vlaamse Meilegem, vormen actuele thema's zoals biodiversiteit en klimaat de rode draad. Maar ook rond het centrum steek je heel wat op over natuur- en milieuthema's. In de natuurtuin kun je bijzondere dieren en planten observeren. En de sportfanaten kunnen zich uitleven op de uitgestippelde fiets- en wandelroutes.

www.dekaaihoeve.be

3. Intergenerationeel natuurproject

Wat als we de verwondering van kinderen en de levenservaring van ouderen samenbrengen in een bos? ‘Lente en winter in één dag’, zeg maar. In het provinciaal natuureducatief centrum De Avereften (Heist-op-den-Berg) maakten ze er een intergenerationeel project van. En niet zomaar één.

“Samen met (dementerende) ouderen en kinderen verkennen we het bos”, vertelt **Ilse Stoffels**, educatief verantwoordelijke bij de Provinciale Groendomeinen Kempen. “We werken rond natuurthema's, zoals de rol van paddenstoelen in ons ecosysteem, creatief zijn met herfstvruchten, hoe je oriënteren in een bos ... De levenservaring van de ouderlingen en de energie van de kinderen creëren een speciale dynamiek. Noem het ‘sociale natuureducatie’. Daarmee verkleinen we de afstand tussen jong en oud en verhogen we wederzijds respect en solidariteit.”

Het project ‘Lente en winter in één dag’ loopt zowel in de herfst als in de lente.

www.provant.be/vrije_tijd/domeinen/avereften/educatie/sociale_natuureducatie

4. Rolstoelproof spelen

Een kruidentuin en een vogelkijkhut ken je allicht wel. Maar wat weet je van een insectenhotel, sciencecaching en paalkamperen? Het provinciedomein Het Vinne in het Vlaams-Brabantse Zoutleeuw heeft een ruim natuureducatief aanbod. Van wandelzoektochten met gps tot Olympische proeven tegen ... dieren. Bovendien investeert het volop in faciliteiten voor kinderen met een beperking.

“Omdat scholen nu slechts een bepaalde som geld mogen vragen voor extraatjes – de beruchte maximumfactuur – vormt de lage toegangsprijs van Het Vinne een ideale schoolreistip”, zegt **Beatrijs Maesen**, deskundige Natuur- en Milieueducatie van Het Vinne. “De toegankelijkheid en de activiteiten zijn bovendien helemaal op maat van kinderen met een beperking. Zo kunnen bezoekers gratis alle-terrein-rolstoelen ontlend; tijdens natte periodes zijn de onverharde paden immers minder toegankelijk voor gewone rolstoelen. En in de speeltuin hoeven ze niet aan de kant te blijven: rolstoelen kunnen deels tot op de speeltuigen manoeuvreren en er staan ook speciaal ontworpen lage speeltoestellen. Verder zorgt het zintuigenbeleefpad voor een wel heel bijzondere ervaring. Tijdens een wandeling langs het Vinnemeer zoeken we naar kriebel- en waterbeestjes, spelen we natuurspelletjes, bouwen we kampen ... 's Middags picknicken we langs het meer. En 's avonds zijn we lekker moe van een hele dag natuur.”

www.vlaamsbrabant.be/zoutleeuw

Op donderdag 13 februari 2014 organiseert de dienst Milieuvorming en -educatie van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie in het Boudewijngebouw in Brussel de Vlaamse NME-dag 2014. Die dag is op de eerste plaats een netwerkevenement. Naast de actoren uit het NME-werkveld willen de organisatoren ook de gezinnen bereiken, senioren, allochtonen, heemkundigen, lerarenopleidingen, de sector natuurlijk erfgoed, de kunstensector enzovoort.

www.lne.be (rubriek natuur- en milieueducatie, NME-evenementen)

5. Met een tablet de natuur in

Het moest ervan komen: met een tablet de natuur verkennen. ‘eXplorer’ heet het project en scholen kunnen het vanaf 1 april 2014 op verschillende locaties van het Provinciaal Natuurcentrum (PNC) in Limburg doen. eXplorer mikt op leerlingen van de derde graad lager onderwijs. “De tablet vervangt niet enkel de klassieke werkblaadjes, maar begeleidt en motiveert de leerlingen terwijl ze de natuur verkennen”, vertelt **Johan Lambrix**, coördinator Educatie van het Provinciaal Natuurcentrum Limburg. “Ze voeren veldwerkopdrachten uit en tikken al hun waarnemingsgegevens in op de tabletcomputer. Een speciale app verwerkt de gegevens tot een gepersonaliseerd onderzoeksrapport. Dat krijgen de leerlingen en de leraar later in hun mailbox. Als naverwerking kunnen ze de vele bevindingen uitwisselen.”

eXplorer is maar één voorbeeld van diverse educatieve programma’s die het Provinciaal Natuurcentrum in de aanbieding heeft voor scholen. Het programma past in het Decennium van Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (EDO) van de Verenigde Naties. “We gaan een stap verder dan het beschrijvend leren van en over de natuur”, aldus Johan Lambrix. “We maken er een punt van dat te doen in de natuur. Natuurbeleving via veldwerk is de focus en wat bijzonder is: de digitale media zijn het middel.”

www.limburg.be/educatieveprojecten

PLATTELAND 2.0

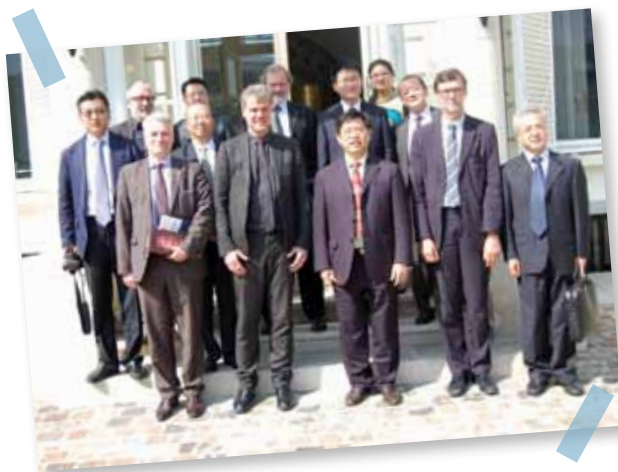
Een eigenwijze kijk op het wereldwijde platteland in Vlaanderen

China en VLM wisselen kennis uit over plattelandsbeleid

Op 31 mei 2013 kreeg de VLM hoog bezoek: viceminister Hu Cunzhi van het Chinese ministerie van Natuurlijke Rijkdommen kwam kennismaken met het Europese én Vlaamse plattelandsbeleid. De VLM heeft al langer nauwe banden met China en werkt al negen jaar samen met haar Chinese tegenhanger, het Land Consolidation and Rehabilitation Center (LCRC).

China bouwt aan een platteland met meer leefbare dorpen om de plattelandsvlucht tegen te gaan, en doet daarvoor graag een beroep op Vlaamse deskundigheid. Ook kijken de Chinezen wat afgunstig naar de plaatselijke invulling van het Europese plattelandsbeleid. Het Chinese ministerie van Natuurlijke Rijkdommen, dat onder meer bevoegd is voor land(gebruik), mist vandaag een goede samenwerking met andere ministeries. "Het ministerie van Landbouw is dan weer bevoegd voor landbouwproductie, maar heeft niets te zeggen over landgebruik", vertelt **Roland Vancauwenberghe**, afdelingshoofd regio West bij de VLM.

In 2014 krijgt de VLM opnieuw twintig Chinese ambtenaren uit de provincie Hebei op bezoek. "Zij zullen kennismaken met de Europese visie op plattelandsbeleid en met onze geïntegreerde werking op het terrein", aldus Roland Vancauwenberghe. Bovendien is de VLM betrokken bij het EIP-AGRI Service Point voor het Europese Innovatiepartnerschap inzake productieve en duurzame landbouw (zie p. 22 e.v.). Op die manier kan de VLM de Chinese ambtenaren in contact brengen met collega-experts uit andere lidstaten.

Agribex 2013

Terwijl deze *Buitenkans* van de persen loopt, is er weer Agribex, de grootste Belgische beurs voor landbouw en groenvoorziening. Landbouwers, toeleveranciers en andere geïnteresseerden uit de industrie, de overheid en de onderzoekswereld kunnen er elkaar in een ontspannen sfeer ontmoeten in Brussels Expo (van 3 tot 8 december). Uiteraard is ook het grote publiek welkom. De Euregio Maas-Rijn is gastregio en zet de economische troeven van dat gebied vol variaties in de schijnwerpers.

In het kader van Agribex organiseren het Vlaams Ruraal Netwerk, het beleidsdomein Landbouw en Visserij en het Centrum Agrarische geschiedenis (CAG/ICAG) de studievoormiddag 'Honger en dorst tijdens de Eerste Wereldoorlog en daarna'. Daarbij kom je alles te weten over hoe onze voorouders de hongersnood overleefden, welke landbouwpraktijken ze erop nahielden, de sociale politiek en ... enkele felgesmaakte keukentips!

www.agribex.be
www.ruraalnetwerk.be

SEIZOENSARB

NAAM

MANUEL GONSALVES FERNANDES

LEEFTIJD

42 jaar

DIPLOMA

**liep tot zijn veertiende school
in Portugal**

BEDRIJF

**aardbeienkwekerij Manuel
Gonsalves Fernandes**

FAMILIE

**getrouwd met Rosa Morais Alves,
drie kinderen: Sofia (15),
Mariana (12) en Simao (7)**

HOBBY'S

fietsen en voetbal

EIDER MANUEL

SCHOPT HET TOT BEDRIJFSLEIDER

Drie maanden aardbeien plukken, in die tijdsperiode goed geld verdienen en dan terugkeren naar Portugal. Met dat idee reisde de toen 23-jarige Manuel Gonsalves Fernandes negentien jaar geleden met acht andere seizoensarbeiders naar ons land. Het draaide anders uit: vandaag heeft hij een eigen aardbeienkwekerij in Hoogstraten en zijn drie kinderen lopen hier school.

“Ik ging als seizoensarbeider aan de slag in de aardbeienkwekerij van Jan Schrijvers in Minderhout”, vertelt Manuel. “In die drie maanden klikte het zo goed met mijn toenmalige baas dat hij mij na afloop een vaste job aanbood. Daar moest ik niet lang over nadenken. Een maand later stond ik met mijn hele hebben en houden in Hoogstraten.”

“Ik ben goed opgevangen in Vlaanderen; de mensen zijn doorgaans vriendelijk en behulpzaam. Het werken in de serres ging me probleemloos af. Maar in het begin had ik het heel moeilijk met de taal, niet alleen op het werk, maar ook in de winkel, in het gemeentehuis, op school. Een taal cursus heb ik nooit gevolgd. Ik heb het Nederlands al doende geleerd, door op het werk en daarbuiten met andere mensen te praten. Nu verloopt alles veel vlotter, niet alleen omdat ik beter Nederlands spreek; de komst van internet en gsm heeft de communicatie een pak eenvoudiger gemaakt dan twintig jaar geleden.”

Papierwinkel

“Bij Jan Schrijvers heb ik zowat alle denkbare taken en functies uitgeoefend: plukken, planten, stekjes maken ... Dat was de perfecte leerschool. Na drie jaar ben ik ploegbaas geworden en kreeg ik er een pak verantwoordelijkheden bij. Zo stuurde ik de seizoensarbeiders aan en leidde de planning in goede banen.”

“Ik heb veel te danken aan mijn vroegere baas. Zonder hem zou ik wellicht niet staan waar ik nu sta. Hij maakte me wegwijs in de papierwinkel die bij mijn verhuizing naar België kwam kijken. Ook bij de opstart van mijn bedrijf stond hij me met raad en daad bij. Tot vandaag hebben we een goed contact.”

Stevige concurrentie

“Vijf jaar geleden ben ik met mijn eigen bedrijf begonnen: 8600 vierkante meter serres met aardbeienplantjes. In de winter werk ik hier alleen met mijn vrouw Rosa. Dan planten we samen de aardbeien voor het komende jaar. Mijn vrouw verzorgt ook de administratie van het bedrijf, samen met onze boekhouder. Al bij al vind ik dat de administratieve lasten in België meevallen.”

“In de lente en in de zomer is het hier alle hens aan dek. Dan zijn er constant vijf à zes mensen in de weer. Ik werk dan van 6 uur 's morgens tot pakweg 20 uur 's avonds. Dat is hard werken, maar het

loont: 2012 en 2013 waren twee uitstekende jaren. Met mijn gezin kan ik goed leven van de opbrengst.”

“Mijn kinderen zijn hier geboren en opgegroeid. Ze willen hier niet meer weg. Wel gaan ze elke zomer graag mee op vakantie naar Portugal. Mijn vrouw en ik spreken Portugees met hen, maar de laatste tijd schakelen we ook gemakkelijk over op het Nederlands.”

“Hard werken, dat doen alle tuinders. In ons dorp alleen al zijn er zes andere aardbeientelers. De concurrentie is dus stevig. Om het verschil te maken zet ik volop in op de kwaliteit van de planten. Dat begint bij de aankoop van krachtige plantenstekken. Zodra die geplant zijn, hebben ze dagelijkse verzorging nodig: om tot mooie aardbeienplantjes uit te groeien moeten ze de juiste hoeveelheid meststoffen en water krijgen, en ze mogen geen ziektes oplopen. Alleen door mooie aardbeien te leveren krijg je er een goede prijs voor.”

“ Om het verschil te maken zet ik in op kwaliteit ”

BRECHTSE HEIDE IN DE PRIJZEN

Iedereen kent de Kalmthoutse Heide, maar ook de aanpalende gemeente Brecht in de Antwerpse Kempen herbergt een landschap met klasse. De Brechtse Heide is een uitgestrekt en beschermd gebied van bijna 2000 hectare. Weidse bossen, typische zandwegels, heggen, houtkanten, vennen, poelen en historisch erfgoed zoals de trappistinnenabdij: dat is de Brechtse Heide in een notendop. Hoewel het op het hoogste punt in de ruime omgeving ligt, telt de Brechtse Heide meer dan 300 vennen en vennetjes die op de ondiepe kleilagen in de bodem ontstonden.

Minstens even speciaal is de manier waarop de Brechtse Heide, onder impuls van het Regionaal Landschap de Voorkempen, samenwerken aan het behoud en beheer van hun heide. Er werd zelfs een LEADER-project aan gewijd: 'De Brechtse Heide de moeite waard!' Landbouwers, natuurliefhebbers, jagers, bos- en landeigenaars, gemeenten en omwonenden namen kleine landschapselementen onder handen, zaaiden fauna-akkers in, trokken van leer tegen de Amerikaanse vogelkers en sloten beheerovereenkomsten af. Het brede publiek werd verleid met een sterrenkijk, zomerpicknick, huifkarrentocht, terreinbezoeken ... Al het moois van de Brechtse Heide werd gebundeld in een fotoboek, dat het landschap en de mensen die er wonen en werken in de kijker zet.

Met dat knappe samenwerkingsproject kaapte Regionaal Landschap de Voorkempen in de wedstrijd 'Prima Plattelandsproject 2013' het goud weg. Binnen het thema 'Duurzame maatschappelijke betrokkenheid' beloofde het Vlaams Ruraal Netwerk het LEADER-project met een prijzenpot van 1000 euro. Dat geld vloeit integraal naar dat unieke landschap.

Het fotoboek *De Brechtse Heide* bestel je voor 15 euro via info@rldevoorkempen.be.